

بررسی مسئولیت دولت ها در خصوص تکالیف آنان در پروسه تعاملات بین‌المللی در خصوص مبارزه با تروریسم زهرا پاشاپور مزرعه

کارشناسی ارشد رشته حقوق بین الملل، دانشکده آموزش های الکترونیکی، دانشگاه شیراز، ایران

چکیده

مبارزه با تروریسم به عنوان یک چالش جهانی، مسئولیت‌های متعددی را برای دولت‌ها در سطح بین‌المللی ایجاد کرده است. این مقاله به بررسی مسئولیت دولت‌ها در خصوص تکالیف آنان در پروسه تعاملات بین‌المللی برای مبارزه با تروریسم می‌پردازد. با توجه به افزایش تهدیدات تروریستی و تأثیرات آن بر امنیت جهانی، دولت‌ها ملزم به اتخاذ تدابیر مؤثر و همکاری‌های بین‌المللی هستند. در این مقاله، ابتدا به تحلیل مفاهیم و تعاریف مرتبط با تروریسم و مسئولیت‌های بین‌المللی دولت‌ها پرداخته می‌شود. سپس، به بررسی اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی، از جمله کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد و نهادهای تخصصی، که به مبارزه با تروریسم اختصاص دارند، پرداخته می‌شود. این اسناد، چارچوب‌های حقوقی و الزامات عملی برای دولت‌ها در زمینه پیشگیری، مقابله و پاسخ به تهدیدات تروریستی را تعیین می‌کنند. قوانین و مقررات بین‌المللی درمبحث تروریسم مؤید دو نکته اصلی یعنی مبارزه فراگیر با افراد و گروه‌های تروریستی و ممنوعیت هرگونه تعامل و همکاری و حمایت از فعالان و گروه‌های انجام تروریستی است؛ اما امروزه برخی ضرورت‌های سیاسی باعث تعاملات گسترده پشت پرده بعضی دولت‌ها با گروه‌های تروریستی شده است؛ همین عامل محرکی در راستای اهداف بازشناسایی مسئولیت دولتها در قبال نقشها و تکالیف آنان در روند تعاملات بین‌المللی در برابر دیگر بازیگران است. علاوه بر این، مقاله به چالش‌های موجود در اجرای این تکالیف، از جمله اختلافات سیاسی، ناهماهنگی در قوانین ملی و محدودیت‌های منابع، می‌پردازد. همچنین، نقش نهادهای بین‌المللی و منطقه‌ای در تسهیل همکاری‌ها و ارتقاء ظرفیت‌های دولتها برای مبارزه با تروریسم مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که موفقیت در مبارزه با تروریسم نیازمند تعهد جدی دولتها به همکاری‌های بین‌المللی و پایبندی به اصول حقوق بشر است. این مقاله در نهایت تأکید می‌کند که برای تحقق اهداف مشترک در مبارزه با تروریسم، دولتها باید به تقویت نظام‌های حقوقی و عملی خود پرداخته و به ایجاد یک چارچوب هماهنگ و جامع در سطح بین‌المللی بپردازند.

واژه‌های کلیدی: مسئولیت دولت‌ها، تکالیف بین‌المللی، مبارزه با تروریسم، امنیت جهانی، حقوق بشر، کنوانسیون‌های بین‌المللی

۱- مقدمه

مبارزه با تروریسم به عنوان یکی از چالش‌های اصلی جامعه بین‌المللی در قرن بیست و یکم، نیازمند توجه و اقدام جدی دولت‌ها و نهادهای بین‌المللی است. تروریسم نه تنها تهدیدی برای امنیت ملی کشورها به شمار می‌رود، بلکه تأثیرات عمیق و گسترده‌ای بر ثبات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جوامع دارد. با توجه به گسترش روزافزون فعالیت‌های تروریستی و تنوع روش‌های آن، دولت‌ها ملزم به اتخاذ تدابیر مؤثر و همکاری‌های بین‌المللی برای مقابله با این پدیده هستند [2].

در این راستا، مسئولیت دولت‌ها در قبال تکالیف بین‌المللی خود در مبارزه با تروریسم اهمیت ویژه‌ای دارد. این مسئولیت‌ها شامل پیشگیری از فعالیت‌های تروریستی، تأمین امنیت شهروندان، تبادل اطلاعات و همکاری با دیگر کشورها و نهادهای بین‌المللی می‌شود. اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی، مانند کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد، چارچوب‌های حقوقی و الزامات عملی را برای دولت‌ها تعیین می‌کنند و به آن‌ها کمک می‌کنند تا به طور مؤثر با تهدیدات تروریستی مقابله کنند.

با این حال، اجرای این تکالیف با چالش‌هایی مواجه است که می‌تواند به عدم موفقیت در مبارزه با تروریسم منجر شود. اختلافات سیاسی، ناهماهنگی در قوانین ملی، و محدودیت‌های منابع از جمله موانع اصلی در این زمینه به شمار می‌روند. بنابراین، بررسی مسئولیت دولت‌ها و چالش‌های موجود در پروسه تعاملات بین‌المللی برای مبارزه با تروریسم، به عنوان یک موضوع پژوهشی ضروری و مهم، می‌تواند به درک بهتر و بهبود سیاست‌ها و استراتژی‌های مقابله با تروریسم کمک کند.

این مقاله به تحلیل مسئولیت دولت‌ها در خصوص تکالیف آنان در پروسه تعاملات بین‌المللی در مبارزه با تروریسم می‌پردازد و تلاش می‌کند تا به بررسی چالش‌ها و راهکارهای موجود در این زمینه بپردازد. هدف اصلی این تحقیق، شناسایی نقاط قوت و ضعف در رویکردهای کنونی و ارائه پیشنهاداتی برای بهبود همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با تروریسم است.

وقتی صحبت از تروریسم به میان می‌آید، بدون تردید با یک پدیده چندوجهی روبرو هستیم که تمامی شئون زندگی اجتماعی در سطح ملی و بین‌المللی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. در نتیجه، نگاه صرف حقوقی و کیفری به مقوله تروریسم به عنوان جرمی از جرائم در برابر امنیت ملی و بین‌المللی یک نگاه ساده انگارانه است؛ زیرا با سیری در عقبه گروه‌های تروریستی با دست‌های از دولتها مواجه می‌شویم که به عنوان حامی تروریسم، پشتیبانی‌های مادی و معنوی خود را همچنان از این گروه‌ها، به رغم مخالفت افکار عمومی جهانیان و نیز وجود قواعد الزام آور بین‌المللی در ممنوعیت هرگونه همکاری با گروه‌های تروریستی، ادامه می‌دهند. بهره‌گیری از تروریسم در قبال پشتیبانی‌های مادی و معنوی به یکی از ابزارهای پشت پرده سیاست خارجی بعضی کشورها در جهت نیل به منافع ملی در سطح منطقه‌ای و بین‌المللی تبدیل شده است؛ این امر یک خطر جدی بالقوه برای صلح و امنیت بین‌المللی به حساب می‌آید [4].

۱-۱- بیان مسئله

مبارزه با تروریسم به عنوان یک تهدید جهانی، نیازمند همکاری و هماهنگی بین‌المللی است. با این حال، مسئولیت‌های دولت‌ها در این زمینه به وضوح تعریف نشده و در عمل با چالش‌های متعددی مواجه است. در حالی که بسیاری از کشورها به امضای کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی در زمینه مبارزه با تروریسم پرداخته‌اند، اجرای مؤثر این تعهدات به دلیل عوامل مختلفی همچون اختلافات سیاسی، ناهماهنگی در قوانین ملی، و محدودیت‌های منابع با مشکلات جدی روبرو است [3].

یکی از مسائل اصلی این است که بسیاری از دولت‌ها به دلیل منافع ملی یا سیاسی خود، به طور کامل به تعهدات بین‌المللی خود عمل نمی‌کنند و این موضوع می‌تواند به تضعیف تلاش‌های جهانی در مبارزه با تروریسم منجر شود. همچنین، عدم وجود

یک چارچوب جامع و هماهنگ برای شناسایی و تعریف تروریسم، موجب می‌شود که برخی کشورها از این مفهوم سوءاستفاده کنند و به بهانه مبارزه با تروریسم، حقوق بشر را نقض نمایند.

علاوه بر این، در سطح عملی، چالش‌های مربوط به تبادل اطلاعات، همکاری‌های امنیتی و هماهنگی در اقدامات عملیاتی، مانع از ایجاد یک پاسخ مؤثر و یکپارچه به تهدیدات تروریستی می‌شود. این مسائل نشان‌دهنده نیاز به یک تحلیل عمیق‌تر از مسئولیت‌های دولت‌ها و چالش‌های موجود در پروسه تعاملات بین‌المللی در مبارزه با تروریسم است.

بنابراین، این مقاله به دنبال پاسخ به این سوالات است: مسئولیت‌های دولت‌ها در قبال تکالیف بین‌المللی خود در مبارزه با تروریسم چیست؟ چه چالش‌هایی بر سر راه اجرای این مسئولیت‌ها وجود دارد؟ و چگونه می‌توان با تقویت همکاری‌های بین‌المللی، به بهبود وضعیت موجود کمک کرد؟ این تحقیق با هدف شناسایی نقاط ضعف و قوت در رویکردهای کنونی، به بررسی این مسائل پرداخته و پیشنهاداتی برای بهبود تعاملات بین‌المللی در این زمینه ارائه می‌دهد.

سوالات:

- ۱- مسئولیت‌های دولت‌ها در قبال تکالیف بین‌المللی خود در مبارزه با تروریسم چیست و چگونه این مسئولیت‌ها در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی تعریف شده‌اند؟
- ۲- چه چالش‌هایی بر سر راه اجرای مؤثر این مسئولیت‌ها وجود دارد و چگونه می‌توان با تقویت همکاری‌های بین‌المللی به بهبود وضعیت موجود کمک کرد؟

فرضیات:

- ۱- دولت‌ها مسئولیت‌های مشخصی در قبال تکالیف بین‌المللی خود در مبارزه با تروریسم دارند که در اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی به وضوح تعریف شده است، اما این مسئولیت‌ها به دلیل ناهماهنگی‌های قانونی و سیاسی در کشورهای مختلف به طور کامل اجرا نمی‌شوند.
- ۲- وجود چالش‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، مانع از اجرای مؤثر مسئولیت‌های دولت‌ها در مبارزه با تروریسم می‌شود و تقویت همکاری‌های بین‌المللی می‌تواند به کاهش این چالش‌ها و بهبود پاسخ به تهدیدات تروریستی کمک کند.

۲- مبانی و پیشینه پژوهش

مبانی پژوهش در مقاله «بررسی مسئولیت دولت‌ها در خصوص تکالیف آنان در پروسه تعاملات بین‌المللی در خصوص مبارزه با تروریسم» شامل چارچوب‌های نظری، مفاهیم کلیدی و منابع حقوقی است که به تحلیل و بررسی موضوع کمک می‌کند. این مبانی به شرح زیر است:

چارچوب نظری:

نظریه مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها: این نظریه به بررسی اصول و قواعدی می‌پردازد که مسئولیت دولت‌ها را در قبال نقض تعهدات بین‌المللی، از جمله در زمینه مبارزه با تروریسم، تعیین می‌کند.

نظریه همکاری‌های بین‌المللی: این نظریه بر اهمیت همکاری و هماهنگی میان دولت‌ها در مواجهه با چالش‌های جهانی تأکید دارد و به تحلیل چگونگی شکل‌گیری و اجرای این همکاری‌ها در زمینه مبارزه با تروریسم می‌پردازد.

مفاهیم کلیدی:

تروریسم: تعریف و طبقه‌بندی انواع تروریسم، شامل تروریسم داخلی و بین‌المللی، و تأثیر آن بر امنیت جهانی. مسئولیت دولت‌ها: بررسی مسئولیت‌های حقوقی و اخلاقی دولت‌ها در قبال تأمین امنیت شهروندان و مبارزه با تهدیدات تروریستی.

تکالیف بین‌المللی: شناسایی و تحلیل تکالیف و الزامات دولت‌ها در چارچوب کنوانسیون‌ها و توافق‌نامه‌های بین‌المللی.

منابع حقوقی:

کنوانسیون‌های بین‌المللی: شامل کنوانسیون‌های سازمان ملل متحد و سایر نهادهای بین‌المللی که به مبارزه با تروریسم اختصاص دارند، مانند کنوانسیون‌های مربوط به تأمین مالی تروریسم و جلوگیری از اقدامات تروریستی. اسناد حقوق بشری: بررسی تأثیر حقوق بشر بر مسئولیت‌های دولت‌ها در مبارزه با تروریسم و چالش‌های ناشی از تضاد احتمالی میان امنیت و حقوق بشر. گزارش‌ها و مطالعات موردی: استفاده از گزارش‌های بین‌المللی و مطالعات موردی برای تحلیل وضعیت فعلی و چالش‌های موجود در زمینه همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با تروریسم.

روش‌شناسی پژوهش:

تحلیل اسنادی: بررسی و تحلیل اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی مرتبط با مبارزه با تروریسم و مسئولیت‌های دولت‌ها. مطالعه موردی: بررسی نمونه‌های عملی از همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با تروریسم و ارزیابی موفقیت‌ها و چالش‌های موجود. تحلیل مقایسه‌ای: مقایسه رویکردهای مختلف کشورها در مواجهه با مسئولیت‌های بین‌المللی خود در زمینه مبارزه با تروریسم. این مبانی پژوهش به ارائه یک چارچوب جامع برای تحلیل مسئولیت دولت‌ها و چالش‌های موجود در پروسه تعاملات بین‌المللی در مبارزه با تروریسم کمک می‌کند و به درک بهتر این موضوع کمک می‌نماید.

۱-۲- تروریسم

تروریسم به فرانسوی *Terrorisme*: که در زبان فارسی از آن با عنوان وحشت‌افکنی، هراس‌افکنی، ارباب‌گری و دهشت‌افکنی نیز نام برده شده‌است، به استفاده از خشونت یا تهدید برای دستیابی به اهداف سیاسی، مذهبی، یا ایدئولوژیک گفته می‌شود. تروریسم استفاده غیرقانونی از خشونت یا ارباب‌است، به خصوص علیه غیر نظامیان، برای دنبال کردن اهداف سیاسی. البته در جهان امروزی، تعریف دقیقی از واژه «تروریسم» در دست نیست [7].

به عبارت دیگر: تروریسم به مکتبی گفته می‌شود که اساس روش تحمیل عقاید به دیگران را صرفاً با زورآزمایی، ترور، جنگ، اعمال خشونت‌آمیز، رعب و وحشت، آشوب‌آفرینی، عملیات‌های چریکی، کشتار جمعی، نسل‌کشی، شکنجه و کودتا می‌داند. به

فرد، گروه یا دولتی که مکتب تروریسم را پذیرفته باشد و آن را جهت رسیدن به اهداف و آرمان‌هایش به مرحله اعمال رسانده باشد، تروریست گفته می‌شود.

در روزگار نوین، تروریسم یکی از عوامل اصلی تهدید جامعه به‌شمار می‌رود و طبق قوانین ضد تروریسم در بیشتر کشورهای جهان جرم‌انگاری شده است. همچنین چنانچه در جنگی علیه غیر جنگجویان مانند شهروندان عادی، نیروهای بی‌طرف یا اسیران جنگی به کار گرفته شده باشند جنایت جنگی به حساب می‌آید. [5]

مفهوم واژه ترور یک منبع مهم ابهام‌زایی در مورد ماهیت ترور است. واژه ترور (قتل سیاسی که گاه آن را اعدام انقلابی می‌نامند) گاه برای مشروعیت بخشیدن به اقدامات تروریست‌ها استفاده می‌شود. برخی پژوهشگران همچون دیوید راپوپورت و ایوانسکی نظریه امروزی ترور را برگرفته از نظریه ستمگرشی می‌دانند. امروزه گرایشی برای گنجاندن قتل سیاسی در چارچوب تروریسم پدید آمده و از سوی دیگر بسیاری از گروه‌های وحشت نیز از تاکتیک قتل سیاسی استفاده می‌کنند. [5] آشکارترین تمایز ترور و تروریسم این است که هدف یک قاتل سیاسی یک شخصیت معین است و اسلحه برای از میان بردن او استفاده می‌شود، اما هدف یک اقدام تروریستی، گروهی است. [6]

تروریسم یک پدیده پیچیده و چندبعدی است که به طور کلی به اعمال خشونت‌آمیز و غیرقانونی اطلاق می‌شود که با هدف ایجاد ترس، وحشت و بی‌ثباتی در یک جامعه یا گروه خاص انجام می‌شود. این اعمال معمولاً به منظور دستیابی به اهداف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی یا مذهبی صورت می‌گیرند. تعریف دقیق تروریسم می‌تواند بسته به زمینه فرهنگی، سیاسی و حقوقی متفاوت باشد، اما چند ویژگی کلیدی در اکثر تعاریف وجود دارد:

استفاده از خشونت: تروریسم شامل اعمال خشونت‌آمیز است که می‌تواند شامل حملات مسلحانه، بمب‌گذاری، گروگان‌گیری و دیگر روش‌های خشونت‌آمیز باشد.

ایجاد ترس و وحشت: هدف اصلی تروریسم ایجاد ترس و وحشت در میان مردم، جوامع یا دولت‌ها است. این ترس می‌تواند به منظور فشار بر تصمیم‌گیری‌های سیاسی یا اجتماعی ایجاد شود.

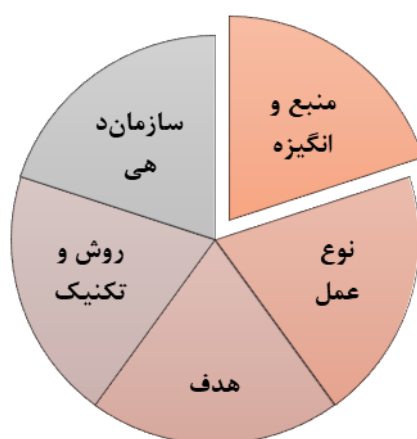
اهداف سیاسی یا اجتماعی: تروریسم معمولاً به دنبال دستیابی به اهداف خاصی است، که می‌تواند شامل تغییرات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی یا مذهبی باشد. گروه‌های تروریستی ممکن است به دنبال براندازی دولت‌ها، جلب توجه به مسائل خاص یا ایجاد تغییرات اجتماعی باشند.

غیرنظامیان به عنوان هدف: در بسیاری از موارد، تروریسم به غیرنظامیان آسیب می‌زند و این ویژگی آن را از جنگ‌های مسلحانه متعارف متمایز می‌کند. هدف قرار دادن غیرنظامیان به منظور افزایش تأثیر روانی و رسانه‌ای این اعمال است. سازمان‌یافته یا غیرسازمان‌یافته: تروریسم می‌تواند به صورت فردی یا توسط گروه‌های سازمان‌یافته انجام شود. گروه‌های تروریستی معمولاً دارای ساختار، منابع و استراتژی‌های خاصی هستند.

تعاریف‌های رسمی

در سطح بین‌المللی، تعاریف رسمی تروریسم ممکن است در اسناد و کنوانسیون‌های مختلف متفاوت باشد. به عنوان مثال [8]: سازمان ملل متحد: سازمان ملل متحد هنوز تعریف واحدی از تروریسم ارائه نکرده است، اما در کنوانسیون‌های مختلف به ویژگی‌های آن اشاره شده و به اعمال خشونت‌آمیز با اهداف سیاسی و اجتماعی پرداخته شده است.

وزارت امور خارجه ایالات متحده: در تعریف این وزارتخانه، تروریسم به عنوان «استفاده غیرقانونی از خشونت و تهدید برای ایجاد ترس در جوامع یا دولت‌ها به منظور دستیابی به اهداف سیاسی یا اجتماعی» توصیف شده است. تعریف تروریسم به دلیل پیچیدگی و تنوع آن، همواره موضوع بحث و بررسی در حوزه‌های حقوقی، اجتماعی و سیاسی بوده است. این تعریف‌ها به درک بهتر این پدیده و ارائه راهکارهای مؤثر برای مقابله با آن کمک می‌کنند.

نمودار شماره ۱: دسته‌های مختلف تروریسم، [10]

تروریسم به دلیل تنوع و پیچیدگی آن می‌تواند به دسته‌های مختلفی تقسیم‌بندی شود. در زیر، انواع تروریسم بر اساس معیارهای مختلف دسته‌بندی شده‌اند [8]:

۱. بر اساس منبع و انگیزه:

تروریسم سیاسی: این نوع تروریسم به دنبال تغییرات سیاسی، سرنگونی دولت‌ها یا دستیابی به قدرت سیاسی است. گروه‌های سیاسی، ملی‌گرا و ایدئولوژیک معمولاً از این نوع تروریسم استفاده می‌کنند.

تروریسم مذهبی: این نوع تروریسم بر اساس باورهای مذهبی و ایدئولوژیک شکل می‌گیرد و معمولاً به دنبال ترویج یک مذهب خاص یا ایجاد تغییرات مذهبی در جامعه است. گروه‌هایی مانند داعش و القاعده نمونه‌هایی از این نوع تروریسم هستند.

تروریسم اقتصادی: این نوع تروریسم به دنبال آسیب به اقتصاد یک کشور یا گروه خاص است و ممکن است شامل حملات به زیرساخت‌های اقتصادی، مانند تأسیسات نفتی یا بانکی باشد.

تروریسم اجتماعی: این نوع تروریسم به دنبال تغییرات اجتماعی یا فرهنگی در یک جامعه است و معمولاً به منظور جلب توجه به مسائل اجتماعی خاص انجام می‌شود.

۲. بر اساس نوع عمل:

تروریسم داخلی: این نوع تروریسم در داخل یک کشور و توسط گروه‌های داخلی انجام می‌شود. این گروه‌ها ممکن است به دنبال اهداف سیاسی، اجتماعی یا اقتصادی خاصی باشند.

تروریسم بین‌المللی: این نوع تروریسم شامل حملات و فعالیت‌های تروریستی است که در سطح بین‌المللی انجام می‌شود و معمولاً شامل گروه‌های تروریستی است که در چندین کشور فعالیت می‌کنند [9].

۳. بر اساس هدف:

تروریسم علیه غیرنظامیان: این نوع تروریسم به طور خاص غیرنظامیان را هدف قرار می‌دهد و شامل حملات به جمعیت‌های غیرمسلح، مانند بمب‌گذاری‌ها و تیراندازی‌ها می‌شود. تروریسم علیه دولت‌ها: این نوع تروریسم به دنبال تضعیف یا سرنگونی دولت‌ها است و ممکن است شامل حملات به مقامات دولتی یا تأسیسات دولتی باشد [11].

۴. بر اساس روش و تکنیک:

تروریسم سایبری: این نوع تروریسم شامل حملات سایبری به زیرساخت‌های دیجیتال و اطلاعاتی است و می‌تواند شامل هک، انتشار ویروس‌ها و خرابکاری‌های دیجیتال باشد. تروریسم بیولوژیکی: این نوع تروریسم شامل استفاده از عوامل بیولوژیکی (مانند ویروس‌ها و باکتری‌ها) به عنوان سلاح برای آسیب به جمعیت‌ها است [10]. تروریسم شیمیایی: این نوع تروریسم شامل استفاده از مواد شیمیایی سمی به عنوان سلاح برای ایجاد آسیب و وحشت در جمعیت‌ها می‌باشد.

۵. بر اساس سازمان دهی:

تروریسم سازمان‌یافته: این نوع تروریسم توسط گروه‌های سازمان‌یافته و دارای ساختار مشخص انجام می‌شود. این گروه‌ها معمولاً منابع مالی و انسانی کافی دارند. تروریسم فردی: این نوع تروریسم توسط افراد یا گروه‌های کوچک و بدون ساختار مشخص انجام می‌شود و معمولاً به صورت خودجوش و بدون حمایت سازمانی صورت می‌گیرد. این دسته‌بندی‌ها به درک بهتر انواع تروریسم و چالش‌های مرتبط با آن کمک می‌کند و می‌تواند به توسعه استراتژی‌های مؤثر برای مقابله با این پدیده کمک نماید. هر نوع تروریسم ویژگی‌ها و پیامدهای خاص خود را دارد که نیازمند رویکردهای متفاوت در مواجهه با آن است.

۳- بحث و نتیجه‌گیری

مبارزه با تروریسم به عنوان یک چالش جهانی، نیازمند مسئولیت‌پذیری و همکاری جدی دولت‌ها در سطح بین‌المللی است. این مقاله به بررسی مسئولیت‌های دولت‌ها در قبال تکالیف بین‌المللی خود در این زمینه پرداخت و نشان داد که هرچند اسناد و کنوانسیون‌های بین‌المللی به وضوح مسئولیت‌های مشخصی را تعیین کرده‌اند، اما در عمل، اجرای این مسئولیت‌ها با چالش‌های متعددی مواجه است.

از جمله مهم‌ترین نتایج این تحقیق می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

تعریف و شفافیت مسئولیت‌ها: دولت‌ها باید به طور واضح و دقیق مسئولیت‌های خود را در چارچوب کنوانسیون‌های بین‌المللی تعریف و درک کنند. عدم وجود یک تعریف جامع از تروریسم و مسئولیت‌های مربوطه می‌تواند منجر به سوء تفاهم‌ها و عدم همکاری مؤثر شود.

چالش‌های اجرایی: چالش‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، از جمله اختلافات داخلی و بین‌المللی، ناهماهنگی در قوانین ملی و محدودیت‌های منابع، مانع از اجرای مؤثر مسئولیت‌های دولت‌ها در مبارزه با تروریسم می‌شود. این موانع نیازمند راهکارهای عملی و استراتژیک برای رفع آن‌ها هستند.

اهمیت همکاری‌های بین‌المللی: تقویت همکاری‌های بین‌المللی و تبادل اطلاعات میان دولت‌ها می‌تواند به بهبود وضعیت موجود و مقابله مؤثر با تهدیدات تروریستی کمک کند. ایجاد سازوکارهای مؤثر برای همکاری‌های امنیتی و اطلاعاتی از جمله اقداماتی است که باید در دستور کار قرار گیرد.

توجه به حقوق بشر: در مبارزه با تروریسم، دولت‌ها باید به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی توجه داشته باشند. استفاده از بهانه مبارزه با تروریسم برای نقض حقوق بشر نه تنها به تضعیف اعتماد عمومی منجر می‌شود، بلکه می‌تواند به افزایش نارضایتی و افراط‌گرایی نیز دامن بزند.

توسعه استراتژی‌های جامع: دولت‌ها باید استراتژی‌های جامع و چندوجهی را برای مبارزه با تروریسم طراحی کنند که شامل پیشگیری، مقابله و بازسازی باشد. این استراتژی‌ها باید به نیازها و شرایط خاص هر کشور و منطقه توجه داشته باشند.

در نهایت، مبارزه با تروریسم نیازمند یک رویکرد جامع و هماهنگ است که در آن دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و جامعه مدنی به صورت مشترک و هم‌افزا عمل کنند. تنها از طریق همکاری و همبستگی می‌توان به نتایج مؤثر و پایدار در این زمینه دست یافت و امنیت و ثبات جهانی را حفظ کرد.

در زیر، جدول مسئولیت‌های دولت‌ها در خصوص مبارزه با تروریسم به همراه مثال‌هایی برای هر یک از این مسئولیت‌ها ارائه شده است:

جدول شماره ۱: مسئولیت‌های دولت‌ها در خصوص مبارزه با تروریسم

شماره	مسئولیت دولت‌ها	مثال
1	تدوین و اجرای قوانین ضدتروریسم	تصویب و اجرای قانون مبارزه با تروریسم در کشورهایی مانند فرانسه پس از حملات پاریس در سال ۲۰۱۵.
2	همکاری با سازمان‌های بین‌المللی	همکاری با سازمان ملل و ناتو برای تبادل اطلاعات و هماهنگی در مبارزه با تروریسم.
3	تأمین امنیت مرزها	تقویت امنیت مرزها برای جلوگیری از ورود تروریست‌ها، مانند اقدامات امنیتی در مرزهای ترکیه و سوریه.
4	آموزش نیروهای امنیتی	برگزاری دوره‌های آموزشی برای نیروهای پلیس و نظامی در زمینه شناسایی و مقابله با تهدیدات تروریستی.
5	تبادل اطلاعات و همکاری‌های اطلاعاتی	ایجاد شبکه‌های اطلاعاتی بین کشورهای مختلف برای شناسایی و ردیابی تروریست‌ها، مانند همکاری‌های آمریکا و اروپا.
6	پیشگیری از افراط‌گرایی	برنامه‌های آموزشی و فرهنگی برای جوانان به منظور جلوگیری از گرایش به افراط‌گرایی، مانند برنامه‌های در انگلستان.
7	تأمین منابع مالی و لجستیکی برای مبارزه با تروریسم	تخصیص بودجه‌های ویژه برای تأمین تجهیزات و فناوری‌های پیشرفته برای نیروهای امنیتی.
8	حفاظت از حقوق بشر در مبارزه با تروریسم	اطمینان از اینکه اقدامات ضدتروریستی به حقوق بشر و آزادی‌های اساسی آسیب نرساند، مانند نظارت بر رفتار پلیس.
9	مشارکت در کنوانسیون‌های بین‌المللی	امضای کنوانسیون‌های بین‌المللی مانند کنوانسیون مبارزه با تأمین مالی تروریسم.
10	توسعه استراتژی‌های جامع ملی	تدوین استراتژی ملی برای مبارزه با تروریسم که شامل پیشگیری، مقابله و بازسازی باشد، مانند استراتژی ملی ایالات متحده.
11	مشارکت در عملیات‌های مشترک	شرکت در عملیات‌های نظامی مشترک با کشورهای دیگر برای مقابله با گروه‌های تروریستی، مانند عملیات‌های ضد داعش.
12	آگاهی‌رسانی و آموزش عمومی	برگزاری کمپین‌های آگاهی‌رسانی برای جامعه در مورد خطرات تروریسم و نحوه شناسایی رفتارهای مشکوک.
13	حمایت از قربانیان تروریسم	ارائه خدمات مشاوره و حمایت به قربانیان حملات تروریستی و خانواده‌های آن‌ها، مانند برنامه‌های حمایتی در اسپانیا.
14	تحقیق و توسعه در زمینه مبارزه با تروریسم	سرمایه‌گذاری در تحقیقات علمی و فناوری برای توسعه روش‌های جدید شناسایی و مقابله با تهدیدات تروریستی.
15	گزارش‌دهی و شفافیت در عملکرد	انتشار گزارش‌های سالانه درباره وضعیت امنیت و اقدامات انجام شده در مبارزه با تروریسم، مانند گزارش‌های وزارت امنیت داخلی ایالات متحده.

این جدول به وضوح مسئولیت‌های مختلف دولت‌ها در مبارزه با تروریسم را نشان می‌دهد و مثال‌هایی از اقدامات انجام شده در کشورهای مختلف را ارائه می‌دهد.

در زیر، جدول چالش‌های اجرایی دولت‌ها در خصوص مبارزه با تروریسم به همراه رتبه‌بندی اهمیت هر چالش ارائه شده است:

جدول شماره ۲: چالش‌های اجرایی دولت‌ها در خصوص مبارزه با تروریسم

رتبه	چالش اجرایی	توضیحات
1	عدم هماهنگی بین‌دولتی	ناهماهنگی و اختلاف نظر بین دولت‌ها در زمینه سیاست‌ها و استراتژی‌های مبارزه با تروریسم.
2	منابع مالی محدود	کمبود منابع مالی و بودجه برای اجرای برنامه‌های مؤثر ضدتروریسم و تأمین تجهیزات لازم.
3	تضاد با حقوق بشر	چالش‌های ناشی از نقض حقوق بشر در فرآیندهای ضدتروریستی، که می‌تواند منجر به نارضایتی عمومی شود.
4	افراط‌گرایی و رادیکالیسم	افزایش افراط‌گرایی در جوامع، به ویژه در میان جوانان، که می‌تواند منجر به جذب نیروهای جدید به گروه‌های تروریستی شود.
5	تکنولوژی و تهدیدات سایبری	ظهور تهدیدات جدید از جمله تروریسم سایبری که نیازمند استراتژی‌های جدید و فناوری‌های پیشرفته است.
6	عدم آگاهی عمومی	کمبود آگاهی و آموزش در جامعه درباره خطرات تروریسم و نحوه شناسایی رفتارهای مشکوک.
7	چالش‌های سیاسی داخلی	مشکلات سیاسی داخلی و اختلافات حزبی که می‌تواند بر تصمیم‌گیری‌ها و سیاست‌های ضدتروریستی تأثیر بگذارد.
8	مشکلات قانونی و قضائی	وجود قوانین ناکافی یا ناهماهنگ که مانع از اجرای مؤثر اقدامات ضدتروریستی می‌شود.
9	تأمین امنیت مرزها	چالش‌های مرتبط با کنترل و تأمین امنیت مرزها برای جلوگیری از ورود تروریست‌ها و مواد خطرناک.
10	کمبود همکاری‌های بین‌المللی	عدم همکاری کافی با کشورهای دیگر در تبادل اطلاعات و هماهنگی در مبارزه با تروریسم.

توضیحات بیشتر

۱. عدم هماهنگی بین‌دولتی: این چالش به دلیل تفاوت‌های فرهنگی، سیاسی و استراتژیک بین کشورها ایجاد می‌شود و می‌تواند بر اثر بخشی اقدامات ضدتروریستی تأثیر منفی بگذارد.
۲. منابع مالی محدود: دولت‌ها اغلب با محدودیت‌های مالی مواجه هستند که می‌تواند بر توانایی آن‌ها در تأمین تجهیزات و اجرای برنامه‌های پیشگیرانه تأثیر بگذارد.
۳. تضاد با حقوق بشر: دولت‌ها باید در مبارزه با تروریسم به حقوق بشر احترام بگذارند، در غیر این صورت ممکن است به افراط‌گرایی بیشتر دامن بزنند.
۴. افراط‌گرایی و رادیکالیسم: افزایش افراط‌گرایی به ویژه در جوامع جوان می‌تواند به جذب نیروهای جدید به گروه‌های تروریستی منجر شود.
۵. تکنولوژی و تهدیدات سایبری: با پیشرفت فناوری، تهدیدات سایبری به یک چالش جدی تبدیل شده است که نیاز به استراتژی‌های جدید دارد.

۶. عدم آگاهی عمومی: آموزش و آگاهی‌رسانی به جامعه درباره خطرات تروریسم و نحوه شناسایی رفتارهای مشکوک می‌تواند به پیشگیری از افراط‌گرایی کمک کند.
  ۷. چالش‌های سیاسی داخلی: اختلافات سیاسی و حزبی ممکن است بر تصمیم‌گیری‌های لازم در زمینه مبارزه با تروریسم تأثیر بگذارد.
  ۸. مشکلات قانونی و قضائی: وجود قوانین ناکافی یا ناهماهنگ می‌تواند مانع از اجرای مؤثر اقدامات ضدتروریستی شود.
  ۹. تأمین امنیت مرزها: کنترل و تأمین امنیت مرزها به ویژه در کشورهایی که با تهدیدات تروریستی مواجه هستند، یک چالش بزرگ است.
  ۱۰. کمبود همکاری‌های بین‌المللی: عدم همکاری کافی با کشورهای دیگر در تبادل اطلاعات و هماهنگی در مبارزه با تروریسم می‌تواند به افزایش تهدیدات منجر شود.
- این جدول و توضیحات آن به درک بهتر چالش‌های اجرایی دولت‌ها در مبارزه با تروریسم کمک می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه این چالش‌ها می‌توانند بر اثر بخشی اقدامات ضدتروریستی تأثیر بگذارند.

منابع

- ۱- پورسعید، فرزاد، ۱۳۹۹ تروریسم نوین و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران» مجله مطالعات راهبردی، شماره ۴ .
- ۲- داراب پور، مهراب و زارع نعمتی، رؤیا، پابندی های دولتها در پیشگیری و جبران خسارت ناشی از حوادث اتمی، مجله حقوقی بینالمللی، نشریه مرکز امور حقوقی بینالمللی ریاست جمهوری، سال بیست و هشتم، شماره ۴۴، ۱۳۹۰ .
- ۳- سندوز، یوس ۱۳۹۲، مبارزه علیه تروریسم و حقوق بینالملل: خطرات و فرصتها، مترجم سواری، حسن، مجله حقوقی، دفتر خدمات حقوقی بینالمللی ج.ا.ا، پاییز، شماره ۲۹ .
- ۴- قاسمی شرب، احمدعلی، ۱۳۹۵ مسئولیت بین المللی دولت در قبال اعمال افراد خصوصی، مجله دانشکده علوم انسانی، سال چهاردهم، شماره ۶۱ .
- ۵- میر محمد صادقی، حسین، ملاحظات در باب تروریسم، مجله تحقیقات حقوقی، ۱۳۹۰، ش ۳۳ .
- ۶- جمعی از محققین، مسئولیت بینالمللی دولت در نتیجه اعمال افراد، واحد تحقیق دفتر خدمات حقوقی بین الملل، مجله حقوقی، ش ۱۳، سال ۱۳۹۹، ش ۱۳ .
- ۷- رضا فیوضی "مسئولیت بین المللی و نظریه حمایت سیاسی اتباع . دوجلد . انتشارات دانشگاه تهران . تهران ۱۳۹۹
- ۸- عبدالرحمان عالم(مسئولیت دولت وزمامداران عراق (بازشناسی جنبه های تجاوز و دفاع ، جلد دوم دبیر خانه کنفرانس بین المللی تجاوز و دفاع "تهران" ۱۳۹۸" ص ۳۲۹ .

9. convention for the supprysson of unlawful Acts against the safety of civil Aviations signedat montreal on 23 september 2017.

10. De Hoogh, André, Obligations Erga Omnes and International Crimes: A Theoretical Inquiry

into the Implementation and Enforcement of the International Responsibility of States, Martinus Nijhoff Publishers, 2016.